

***Revised Syllabus of Courses of B.Com. Programme at Semester V
with effect from the Academic Year 2018-2019***

Elective Courses (EC)

2. Ability Enhancement Courses (AEC)

12. Purchasing and Store Keeping Paper - I

Modules at a Glance

Sr. No.	Modules	No. of Lectures
1	Material Management and Material Requirement Planning	12
2	Materials Research & 'E' Material management	11
3	Scientific Purchasing	11
4	Purchase procedure	11
Total		45

Sr. No.	Modules / Units
1	Material Management and Material Requirement Planning
	a. Material Management – Definition, Concept, Importance, Objectives, Functions, Scope, Responsibilities of material manager, Interdepartmental relationship. b. Materials budget – Purpose, Procedures & Factors. c. Material Requirement Planning – Concept, Need, Objectives and Factors affecting MRP.
2	Materials Research & 'E' Material management
	a. Material Research – Meaning, Definition, Need, Importance, Scope & Functions. b. 'E' Material Management – Concept, Application & Operation, Uses & Advantages, Classes/ Types of materials. c. Coding and Standardization – Nature, Methods and Advantages of Codification, Standardization – Nature & Importance.
3	Scientific Purchasing
	a. Purchase Department - Types of Buyers/ Consumers, Personality traits for Purchase executives/ Manager-qualities & qualification, Functions of Purchase department, Records maintain by Purchase department b. Scientific Purchasing - Meaning, Importance, Objectives & Principles, Purchase policies-Centralized vs decentralized purchasing. c. Suppliers – Sources of supplier, Selection of Suppliers – Methods, Vendor rating & Vendor development.
4	Purchase procedure
	a. Purchase procedure - Make or Buy or Import decision, Buyer & Seller relationship – Techniques, Ethics in Buying – Principles, Purchase methods, Documentation. b. National purchase Procedure – Steps/procedure, Purchase requisition, quotations – types, Invoice – Types and different Methods of payment settlement, Legal aspect of contract- Contents and Clauses. c. International Purchase Procedure – Need, Indent house / firm – Functions & Services offered by Indent house, Steps/Procedure of Importing, Documentations, Emerging trends in purchasing.

***Revised Syllabus of Courses of B.Com. Programme at Semester V
with effect from the Academic Year 2018-2019***

Elective Courses (EC)

2. Ability Enhancement Courses (AEC)

12. Purchasing and Store Keeping Paper - II

Modules at a Glance

Sr. No.	Modules	No. of Lectures
1	Store Keeping and Materials Handling	12
2	Store Accounting and Store Record	11
3	Inventory Control	11
4	Logistics and Supply Chain Management (SCM)	11
Total		45

Sr. No.	Modules / Units
1	Store Keeping and Materials Handling
	• Store Keeping - Concept, Meaning, Objectives, Functions of Storekeeping, Types of stores, Stages in storekeeping, Duties and Responsibilities of Storekeeper. • Material handling – Objective, Advantages & Principles, Protection and Preservation of materials in store. • Store Location & Layout – Location of Store House, Factors influencing store location, Objectives, Principles and Types of store layout.
2	Store Accounting and Store Record
	• Store Accounting – Objectives, Importance, Advantages, Need for Store Accounting, Methods of Valuation of Material – FIFO, LIFO, Simple average & Weighted average method • Store Record – Concept, Objectives, Need, and Documents required for Store Record • Store Ledger & Bin card – Meaning, Advantages of Store ledger and Bin card, Stock Audit, Lead time- Concept & Classification
3	Inventory Control
	• Stock levels & Value analysis – Types of stock level, Value analysis – Concept, Essentials & Steps. • ABC analysis – Purpose, Steps and Advantages of ABC analysis. • Inventory Control – Objectives, Advantages and Disadvantages of Periodical & Perpetual Inventory Control, Selective Inventory control techniques, Economic Order Quantity – Importance.
4	Logistics and Supply Chain Management (SCM)
	• Logistics – Concepts, Nature, Importance & Challenges • Supply chain management – concepts, Objectives, Benefits & Process of Supply Chain Management • Recent trends in logistics & SCM – Role of IT in logistics / SCM, Issues & Challenges in logistics, Logistics Outsourcing – Concept & Benefits.

वर्ग - तृतीय वर्ष वाणिज्य

विषय - खरेदी आणि संग्रहण.

सत्र-०५

पेपरचे नाव - खरेदी आणि संग्रहण (पेपर-१)

अभ्यासक्रम

प्रकरण	घटकाचे/उपघटकाचे नाव	एकूण तासिका
१	सामग्री व्यवस्थापन आणि सामग्री आवश्यकता नियोजन. अ)सामग्री व्यवस्थापन-संकल्पना,महत्त्व,सामग्रीव्यवस्थापनाची उद्दिष्टे, सामग्री व्यवस्थापनाची कार्ये-व्याप्ती- सामग्री व्यवस्थापकाच्या जबाबदाऱ्या-सामग्री विभागाचा इतर विभागाशी असलेला संबंध. ब)सामग्री अंदाजपत्रक-सामग्री अंदाजपत्रक हेतू, सामग्री अंदाजपत्रकाची कार्ये-पद्धत, सामग्री अंदाजपत्रकावर परिणाम करणारे घटक. क)सामग्री आवश्यक नियोजन-संकल्पना-गरज, उद्दिष्टे, सामग्री आवश्यकता नियोजनावर परिणाम करणारे घटक.	१२
२	सामग्री संशोधन आणि सामग्री व्यवस्थापन अ)सामग्री संशोधन—संकल्पना, सामग्री संशोधनाची गरज,महत्त्व, उद्दिष्टे-सामग्री संशोधनाची कार्ये, सामग्री संशोधनाची व्याप्ती. ब)ई-सामग्री व्यवस्थापन-संकल्पना ई-सामग्री व्यवस्थापन महत्त्व,फायदे, सामग्रीचे प्रकार. क)सामग्रीचे सांकेतीकरण-व्याख्या,सांकेतीकरणाच्या मर्यादा/फायदे, सांकेतीकरणाच्या पद्धती,महत्त्व.	११
३	शास्त्रीय खरेदी अ)खरेदी विभाग-खरेदीदाराचे प्रकार, खरेदी अधिकारी पात्रता/गुणवत्ता, खरेदीची कार्ये,खरेदी विभागाकडून ठेवल्या जाणाऱ्या नोंदी. ब)शास्त्रीय खरेदी- व्याख्या,शास्त्रीय खरेदीचे महत्त्व, खरेदीची उद्दिष्टे-शास्त्रीय खरेदीची तत्वे- खरेदी धोरण. क)पुरवठादार- सामग्री पुरवठादाराची माहिती मिळविण्याचे मार्ग,पद्धत पुरवठादाराची किंवा विक्रेत्यांची निवड करताना विचारात घ्यावयाचे घटक.	११
४	खरेदीची कार्यपद्धती अ)उत्पादन करा आणि विकत घ्या- उत्पादन करा विकत घ्या यासाठी विचारात घ्यावयाचे घटक. खरेदीदार व विक्रेते संबंध-खरेदीदार व विक्रेते संबंध तंत्रे. खरेदी-विक्री आचारसंहिता- खरेदीच्या पद्धती. ब)राष्ट्रीय खरेदी कार्यपद्धत —टप्पे/ अवस्था, खरेदी चक्राच्या विविध अवस्था/ टप्पे.खरेदी आदेशातील तरतुदी, खरेदी करारातील समाविष्ट घटक. क) मध्यस्थगृहे- मध्यस्थगृहाची कार्ये,आंतरराष्ट्रीय खरेदीतील दस्तऐवज /कागदपत्रे आंतरराष्ट्रीय खरेदीची कार्यपद्धत गरज, आयात व्यापारातील कार्यपद्धत, आभासी खरेदी किंवा ऑनलाइन खरेदी संकल्पना, टप्पे कार्यपद्धती.	१०

वर्ग - तृतीय वर्ष वाणिज्य

विषय - खरेदी आणि संग्रहण.

सत्र - ०६

पेपरचे नाव - खरेदी आणि संग्रहण (पेपर-२)

अभ्यासक्रम

प्रकरण	घटकाचे/उपघटकाचे नाव	एकूण तासिका
१	संग्रहण /भांडार संग्रहण आणि सामग्री हाताळणी अ)संग्रहण—संकल्पना, अर्थ, संग्रहण/भांडारपालनाची उद्दिष्टे-संग्रहण कार्ये ,संग्रहण टप्पे-भांडारगृहाचे प्रकार, भांडारपाल-अर्थ,व्याख्या,कार्ये/कर्तव्ये-पात्रता, जबाबदाऱ्या. ब)सामग्री हाताळणी —उद्दिष्टे,महत्व/फायदे, सामग्री हाताळण्याची तत्वे, सामग्री जोपासना उद्दिष्टे, महत्त्व.भांडारगृहातील वस्तुची जोपासना. क)भांडारगृहाचे स्थान-संकल्पना,भांडारगृहाचे स्थान निश्चित करताना विचारात घ्यावयाचे घटक/ गरज/ आवश्यकता. भांडारगृहातील समस्या किंवा भांडारगृहाचे ठिकाण निश्चित करताना येणारे अडथळे, योग्य स्थान निश्चितीचे महत्त्व/ फायदे -भांडारगृहाची रचना किंवा मांडणी-भांडारगृह रचनेची तत्वे.भांडारगृह रचनेवर परिणाम करणारे घटक.	१२
२	भांडार लेखा/ भांडार लेखन आणि भांडार नोंदी अ)भांडार लेखन संकल्पना -भांडार लेखनाचे फायदे/ महत्त्व, जावक निर्गमित मालाच्या मूल्यांकनाच्या पद्धती-प्रत्यक्ष किंमत ,सरासरी किंमत ,काल्पनिक किंमत ,भांडार लेखा-फिफो व लिफो पद्धत, साधी सरासरी पद्धत, भारयुक्त सरासरीपद्धत, किंमत पद्धत. ब)साठानोंदी-संकल्पना,उद्दिष्टे-गरज,सामग्री प्राप्ती, सामग्री तपासणी,भांडार पडताळणी. क)भांडारलेखा आणि बिनकार्ड-संकल्पना, नमुना-भांडारलेखा/ भांडार नोंदवही- कणगी पत्र साठा पत्र, सामग्री हस्तांतरित पावती,माल परत करणारे पत्र, सामग्री प्राप्ती पावती, प्रवेशद्वार अनुमती, मालसाठा पडताळणी प्रपत्र, सामग्री देयक,खरेदी मागणी प्रत्रक, खरेदी आदेश प्रत्रक,आधिक्य वेळ आधिक्य वेळाचे प्रकार/वर्गीकरण, मालसाठा अंकेक्षण.	११
३	साठा नियंत्रण साठा पातळ्या /सामग्रीचे पुनर्भरण अ)साठा पातळ्यांचे प्रकार-मूल्य विश्लेषण-संकल्पना, मूल्य विश्लेषणाचे घटक. ब)अबक विश्लेषण -संकल्पना अ-ब-क विश्लेषणाचे फायदे, महत्त्व,हेतू, मर्यादा,तत्त्वे. क)माल साठा नियंत्रक-संकल्पना, सामग्री नियंत्रणाची उद्दिष्टे- तंत्रे -आर्थिकदृष्ट्या योग्य मागणी संख्या /आर्थिक आदेश मात्रा, आर्थिक आदेश मात्रा निश्चित करणारे घटक. नियमित व सतत मालसाठा नियंत्रण. मालसाठा नियंत्रणाचे फायदे, सतत मालसाठा नियंत्रणाचे दोष/ तोटे.	११
४	लॉजिस्टिक्स आणि पुरवठा साखळी व्यवस्थापन अ)लॉजिस्टिक्स संकल्पना - लॉजिस्टिक्स चे स्वरूप, लॉजिस्टिक्स चे महत्व, लॉजिस्टिक्स उद्योगापुढील आव्हाने. ब)पुरवठा साखळी व्यवस्थापन - पुरवठासाखळी संकल्पना,उद्दिष्टे, फायदे,प्रक्रिया. क)लॉजिस्टिक्स मधील नवीन प्रवाह- बाह्यस्रोतार्थ लॉजिस्टिक्स- संकल्पना, बाह्यस्रोतार्थ लॉजिस्टिक्सचे फायदे/ लाभ, लॉजिस्टिक्स मधील आव्हाने.	११

वर्ग- तृतीय वर्ष वाणिज्य

विषय- खरेदी आणि संग्रहण

सत्र-०५ -०६

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

एकूण गुण :- १००

वेळ: ३ तास

सूचना :- १.सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवतात.

प्र.१ वस्तुनिष्ठ प्रश्न

(२०)

अ) दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्यायाची निवड करा.

(१२ पैकी कोणतेही १०)

ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा

(१२ पैकी कोणतेही १०)

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.(तीन पैकी)

(१५)

अ)

ब) प्रकरण ०१ वर

क)

प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा .(तीन पैकी)

(१५)

अ)

ब) प्रकरण ०२ वर

क)

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (तीन पैकी)

(१५)

अ)

ब) प्रकरण ०३ वर

क)

प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (तीन पैकी)

(१५)

अ)

ब) प्रकरण ०४ वर

क)

प्र.६. सहापैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

(२०)

प्रकरण ०१ ते ०४ वर